

PD034 Nikifor - artysta naiwny czy naiwny Łemko?

Cześć z tej strony Paulina Lipiec to jest podcast Polski Daily! W 34. odcinku podcastu będę mówić o kolejnym wyjątkowym polskim artyście i jestem prawie pewna, że nigdy o nim nie słyszeliście!

Do nagrania tego odcinka zainspirował mnie Richard, który słuca moich podcastów i wiem, że na pewno uczy się też z transkrypcjami i któremu bardzo podobał się odcinek o obrazie "Szał uniesień". Jeśli jeszcze nie słuchaliście tego odcinka, to w opisie do podcastu podam do niego link, bo ja też myślę, że to był dosyć ciekawy odcinek, szczególnie dla osób, które interesują się sztuką.

Zanim zaczniemy temat tego odcinka, to mam do was wielką prośbę. Jeśli podobają wam się moje podcasty, jeśli uczycie się z nich dużo, jeśli naprawdę czujecie, że to jest coś wartościowego, ale tylko wtedy, podzielcie się nimi z innymi ludźmi. Jeśli możecie, udostępnicie link do mojego podcastu na przykład na grupach na Facebooku, do których należycie albo po prostu podzielcie się nim z innymi osobami, które się uczą. Dzięki temu uda mi się dotrzeć do większej ilości studentów. A wiecie - im więcej osób mnie słuca tym mam większą motywację, żeby nagrywać więcej i częściej. Od razu wam dziękuję za to z góry, a teraz czas na historię.

Nie wiem czy wiesz ale w Polsce oficjalnie mieszkają przedstawiciele czterech mniejszości etnicznych: mniejszość karaimska, o której kiedyś wam jeszcze opowiem; mniejszość tatarska, czyli polscy muzułmanie w północno-wschodniej Polsce; mniejszość Romska i mniejszość

Łemkowska. Łemkowie, o których trochę dzisiaj opowiem, to taka grupa etniczna, która przez wiele wiele lat zamieszkiwała teren Beskidu Niskiego, wschodniej Polski i Zachodniej Ukrainy. Osoby które należały i należą do tej mniejszości często znają język łemkowski, który z perspektywy językoznawców jest dialektem języka ukraińskiego . Kiedy w Polsce był socjalizm, w latach 60 komuniści przeprowadzili taką akcję wysiedlenia Łemków z ich terenu i przenieśli ich do Północnej i do zachodniej Polski. To była deportacja.

Jednak była pewna osoba, która bardzo sprzeciwiała się tej deportacji. O nim będę dzisiaj mówić. W 1885 roku w Krynicy, która obecnie jest w województwie małopolskim, czyli tam gdzie jest Kraków, a wtedy ta miejscowość należała do cesarstwa austriacko-węgierskiego (bo jeśli śledzisz na przykład obecne wiadomości to wiesz, że przez 125 lat aż do roku 1918 Polski nie było na mapie, Polska była pod zaborami i duża część Południowej Polski należała właśnie do Austrii) i w 1885 roku właśnie tam w Krynicy urodził się Epifaniusz Drowniak - artysta, malarz, przedstawiciel sztuki naiwnej. Jeśli nie wiesz czym jest sztuka naiwna to szybko ci o niej opowiem. Sztuka naiwna to dzieła osób, które nie mają formalnego wykształcenia w kierunku sztuki to znaczy, że nie mają treningu malarskiego. Nikt ich nie nauczył, jak malować przez to ich obrazy wydają się być amatorskie. Na przykład nie ma zachowanej perspektywy albo nie ma zachowanego stosunku światło-cień. Do przedstawicieli tego gatunku należą na przykład Henri Rousseau, którego odkrył Picasso i którego obrazy są dosyć sławne. Nie wiem czy kojarzycie taki obraz przedstawiający czterech mężczyzn z wąsami w takich jakby koszulach, piżamach w biało-niebieskie paski...Ja widziałam ostatnio ten obraz w Bilbao i był bardzo zabawny.

No właśnie obrazy sztuki naiwnej często wydają się być zabawne i jeżeli nie zdajesz sobie sprawy, że to rzeczywiście jest nurt malarski to możesz pomyśleć, że ktoś po prostu wierzy, że umie malować, a tak naprawdę nie umie malować. Nasz dzisiejszy bohater Epifaniusz Drowniak, którego znamy jako Nikifor był Łemkiem z Krynicy. Przez całe życie malował krajobrazy Krynicy, malował autoportrety, malował kościoły i cerkwie w Krynicy. A! Bo właśnie ci nie powiedziałam, że Łemkowie byli głównie wyznania prawosławnego i grekokatolickiego, czyli w ich miejscowościach raczej były cerkwie a nie kościoły. Nikifor był, jak wtedy mówiono, trochę opóźniony umysłowo. Bardzo trudno było się z nim porozumieć, dogadać. Może przez to, że jego język był zrośnięty z podniebieniem i nie mógł wyraźnie mówić. Do tego był praktycznie całkowicie analfabetą, to znaczy nie umiał czytać i pisać. Mimo to w ciągu całego swojego życia namalował około 40000 obrazów. Malował na wszystkim nie tylko na płótnie. Malował na kartkach, malował na papierze, malował na opakowaniach papierosów, malował na sklejonych ze sobą kawałkach papieru. W 1930 roku ukraiński artysta Roman Turyn odkrył Nikifora i zabrał jego rysunki do Paryża. Tam się trochę zainteresowali sztuką i obrazami, które malował Nikifor, bo już wtedy sztuka naiwna stała się trochę popularna, ale jak wiesz kilka lat później wybuchła II wojna światowa i całe to zamieszanie wokół sztuki Nikifora ucichło, zniknęło. W 1947 roku jak już wcześniej powiedziałam, komuniści przeprowadzili akcję deportacji Łemków, ale jedna osoba bardzo się temu sprzeciwiała i to był właśnie Nikifor. 3 razy próbował wrócić do swojej ukochanej Krynicy. Dwa razy był znowu deportowany, ale ostatnim razem komuniści poddali się i pozwolili mu zamieszkać z powrotem w jego ojczystym mieście. Kiedy ostatnim razem wrócił do Krynicy, to był rok 1960. Wtedy w Krynicy mieszkał starszy malarz nazywał się Marian

PD034 Nikifor - artysta naiwny czy naiwny Łemko?

Włosiński. Między Nikiforem i Włosińskim nawiązała się przyjaźń. Włosiński zaczął promować obrazy Nikifora. Zaczął je rozsyłać do galerii sztuki i w końcu udało mu się zorganizować bardzo dużą wystawę w niezwykle znanej galerii sztuki w Warszawie, która nazywa się Zachęta Galeria sztuki. Jeśli nigdy o niej nie słyszeliście, to ona istnieje cały czas. Jest bardzo ważnym ośrodkiem kultury i sztuki w Warszawie. Swoje ostatnie lata Nikifor spędził w domu starców, w domu opieki. Nigdy nie przestał malować. Część, ze swoich farb mieszał ze śliną i kiedy umarł, a umarł na gruźlicę, personel szpitala przeraził się, że w jego obrazach są bakterie, które mogą wywołać epidemię, bo gruźlica oczywiście była poważną chorobą. Teraz już jej nie mamy, bo są szczepionki oczywiście. Chociaż to się swoją drogą zmienia...

Nie wiem czy wiecie, że w Polsce ostatnio przeszła ustawa, że szczepienia już nie będą obowiązkowe i też w niektórych miejscach w Polsce od nowa pojawiła się odra! To są poważne konsekwencje nieszczepienia.

Ale wracając do sztuki i wracając do Nikifora. Przez to ryzyko i przez to mieszanie farby ze śliną, personel szpitala spalił wszystkie rysunki i wszystkie obrazy, które Nikifor namalował przebywając w domu opieki.

Może się zastanawiacie skąd takie dziwne imię - Nikifor. I niestety nie mam dla was odpowiedzi, bo Nikifor po prostu chyba sam je wymyślił i tak podpisywał swoje obrazy. Czasami podpisywał też swoje obrazy Matejko. Matejko to był bardzo, bardzo znany polski malarz,

PD034 Nikifor - artysta naiwny czy naiwny Łemko?

który jest odpowiedzialny, który stoi za największymi obrazami historycznymi przedstawiającymi najważniejsze polskie postacie. Obrazy Matejki znajdziecie między innymi na Zamku Królewskim w Warszawie.

Kiedy w 1962 roku władze państwa władze Polski postanowiły dać Nikiforowi akt urodzenia, bo jeszcze w tym czasie szczególnie w obszarach wiejskich nie każdy miał dokumenty, nie każdy miał paszport na pewno i nie mogli znaleźć dokumentów, które informowałyby które świadczyłyby o tożsamości Nikifora, więc wymyślili, że jego pełnym imieniem będzie Nikifor Krynicki. Krynicki miało być jego nazwiskiem właśnie dlatego, że mieszkał i pracował w Krynicy.

Jednak społeczność Krynicy dobrze wiedziała, że Nikifor tak naprawdę nazywał się Epifaniusz Drowniak, ale dopiero po 41 latach sąd oficjalnie zamienił jego imię i nazwisko na to, które Nikifor miał w akcie chrztu (bo znaleziono jego akt chrztu i dlatego teraz jeśli zobaczycie nagrobek Nikifora to będą tam dwa imiona i nazwiska i jedno napisane cyrylicą - Nikifor Krynicki i drugie napisane alfabetem łacińskim Epifaniusz Drowniak).

Jeśli spodobała ci się ta historia jeśli chcesz zobaczyć obrazy Nikifora i posłuchać o jego życiu to bardzo ci polecam polski film, który w 2004 roku wyreżyserował Krzysztof Krauze. Film nazywa się "Mój Nikifor" i jest na YouTube, więc możesz sobie zobaczyć. Co ciekawe główną postać Nikifora zagrała w nim kobieta Krystyna Feldman, bardzo utalentowana aktorka, która już dzisiaj nie żyje, ale zobaczcie jak perfekcyjnie sportretowała nie tylko osobę niepełnosprawną, ale mężczyznę!

PD034 Nikifor - artysta naiwny czy naiwny Łemko?

To wszystko na dzisiaj! To nie był zbyt długi odcinek, ale mam nadzieję, że zainteresowałam was tematem polskiej sztuki, bo bardzo chętnie opowiedziałabym wam o innych znanych polskich artystach. Jeśli spodobał wam się ten temat to zostawcie mi komentarz tam, gdzie znaleźliście link do podcastu - może to być iTunes, może to być Instagram Polski Daily, może to być Facebook. Czekam też na wasze propozycje tematów. Nie to żeby nie miałam pomysłu, ale jeśli coś was szczególnie interesuje to napiszcie mi maila na paulina@polskidaily.eu. Do usłyszenia!